

Inhoud

<i>Voorwoord</i>	7
Otter	11
Zweefvlieg	21
Bosuil	29
Haas	35
Vlinder	45
Salamander	53
Kleine marterachtigen	61
Wilde bij	71
Rivierprik	79
Halsbandparkiet	87
Nachtvlinder	93
Bijeneter	101
Libel	107
Steenuil	113
Boomkikker	121
Sprinkhaan	129
Ooievaar	137
Lieveheersbeestje	145
Tuinslak	153
Boommarter	161
Hommel	169
Gekraagde roodstaart	177
Egel	183
<i>Handige websites</i>	191
<i>Nawoord</i>	193
<i>Verantwoording en dankwoord</i>	197

Voorwoord

Toen ik een jaar of tien was, had ik zoveel vogelveren in mijn bureaulaatje op school verzameld, dat de juf bij mijn moeder klaagde dat ze het onhygiënisch vond. In de pauzes rende ik naar buiten om naar de hommels te kijken die aan de rand van het schoolplein bij de rozenbottels van bloem naar bloem zoemden. Bij mijn opa in de tuin ving ik ze in een jampotje, stopte er wat bloemen bij om ze vervolgens uitgebreid te bestuderen. Dat harige lijfje met geel-met-zwarte banden, de gele klontjes stuifmeel aan hun pootjes, die kleurige kontjes... ik kon er geen genoeg van krijgen. Soms ving ik ze met mijn handen. Ik dagdroomde zoveel over hommels en andere diertjes dat ik in groep vier bleef zitten.

Later kreeg ik een fret als huisdier. Maandelijks plakte en knipte ik op mijn kamer een tijdschriftje in elkaar over dit dier: *de Frettenvriend*. Achteraf gezien begon hier mijn avontuur als natuurjournalist in de dop. Tijdens mijn puberteit zakte de dierenliefde ver weg en besteedde ik mijn tijd liever aan het schrijven van uitgebreide dagboeken over mijn zielenroerselen.

Na mijn studie, Nederlands aan de Universiteit van Amsterdam, rolde ik direct in het freelancejournalistenschap, maar al gauw ging het niet meer zo makkelijk. Hoewel ik dolgraag wilde schrijven, wist ik niet goed

waarover. Na een jaar lang ongelukkig te zijn geweest als tekstschrijver bij een communicatiebureau op Schiphol (pure noodzaak), kreeg ik plotseling een idee toen ik 's avonds op de bank zat bij mijn vader. Ik had bij hem in de tuin een bunzing gezien, en wilde daar eigenlijk een artikel over schrijven voor het tijdschrift *Roots* (vroeger: *Grasduinen*). Alleen: ik durfde het idee niet te pitchen. Waarom zou zo'n redactie een artikel door mij laten schrijven? Bovendien zag ik een redactie voor me bestaande uit mannen van gevorderde leeftijd met groene camouflagekleding aan, baardjes, en verrekijkers om hun nek. Die zaten vast niet op mij te wachten... Ik had geen biologie gestudeerd, eigenlijk wist ik niks over de natuur. En dan nog iets: mijn vader schreef over vogels. Ik wilde hem niet óók nog in dit opzicht achterna (ik had net als hij Nederlands gestudeerd). Uiteindelijk maakte ik via een omweg toch de stap naar de natuurjournalistiek. Dat kwam door mijn ontmoeting met Gemma Venhuizen, nog steeds een van mijn beste vriendinnen.

Tijdens dat ongelukkige jaar op Schiphol mocht ik meedoen aan een masterclass voor freelancejournalisten. Tijdens het voorstelrondje hoorde ik Gemma zeggen dat ze voor *Roots* schreef, en voor andere kranten en tijdschriften, vooral over natuur. Meteen was mijn aandacht getrokken. Het kon dus toch! Gemma was van mijn leeftijd. Al had ze misschien aardwetenschappen gestudeerd, als zij bij zo'n redactie kon binnenkomen, kon ik dat misschien ook wel. Gemma bleek een geweldige vrouw. Terwijl ik me als student licht beschaamd had gevoeld om neer te knielen bij een hommelm, lieveheersbeestje of kikker, liet zij me inzien dat dat onzin is. Mijn kinderlijke en-

thousiasme kwam terug. Ook mijn vriend, die ik datzelfde jaar ontmoette en met wie ik inmiddels getrouwd ben en twee kinderen heb, liet me weten dat ik mijn hart moest volgen. Hij vond me niet minder aantrekkelijk als ik op handen en knieën door het gras ging. Vanaf dat moment wist ik het heel zeker: ik wilde over natuur gaan schrijven. Nadat ik het aan mensen vertelde, kreeg ik al gauw de eerste opdrachten in mijn schoot geworpen. Een lokale krant uit Amsterdam-Oost, *de Brug*, kon wel stukjes over natuur gebruiken. Ook vroeg Gemma me of ik een rubriek met haar wilde delen en ik mocht klussen van haar overnemen toen ze op reis ging naar Australië en Nieuw-Zeeland.

Ik was nog maar een paar maanden als ‘natuurjournalist’ bezig, toen het me lukte om een artikel te slijten aan een grote krant: *Het Parool*, mijn favoriete krant tijdens mijn studententijd. Vooral *ps*, het magazine op zaterdag, met vaak lange artikelen over curieuze onderwerpen, stond boven aan mijn wensenlijstje. Het is alweer tien jaar geleden dat mijn eerste artikel in die felbegeerde *ps* verscheen.

Nooit heb ik spijt gehad van mijn keuze om over natuur te schrijven. Het geeft me veel voldoening, ik heb het idee dat ik ietsjepietsje bijdraag aan een betere wereld en ik leer er veel van. Schrijven is voor mij een missie: door kennis en enthousiasme te delen hoop ik anderen bewuster te maken van de rijkdom om ons heen. Ik ben nog dagelijks blij dat ik daar mijn werk van heb kunnen maken. Het allerliefst ga ik op pad met iemand die veel weet over een bepaald dier en daar dolenthousiast over is. Ik word standaard een beetje verliefd op de ecologen die me mee-

nemen, het zijn bijna altijd leuke mensen.

Niet alleen de experts maken dit soort gevoelens in mij wakker, ook de dieren zelf. Toen ik voor het eerst een kind had gebaard en daarna weer op reportage ging, ontdekte ik dat bij het zien van bepaalde dieren dezelfde soort gevoelens door mijn lijf stromen als wanneer ik mijn baby vasthoud.

De keuze voor de dieren in dit boek komt voort uit mijn persoonlijke smaak: het zijn stuk voor stuk soorten waar ik enthousiast van word. En ik heb nou eenmaal minder met een wolf, hert of teek dan met een hommelmarter, boomkruiper of steenuil. Het boek bevat een mix van zoogdieren, insecten, vogels, reptielen, amfibieën, vissen en weekdieren.

De keuze is niet helemaal accuraat als je kijkt naar de indeling van het dierenrijk. Zo gaat het ene hoofdstuk over de bijeneter (een specifieke vogel) en het andere over vlinders (een hele soortgroep). Alle dieren hebben gemeen dat ze in mijn ogen vrij aaibaar zijn. Sommige zijn wat zeldzamer dan andere, maar over het algemeen gaat het om 'huis-tuin-en-keukendieren'. Al met al geeft dit boek steekproefsgewijs een mooi overzicht hoe het met de biodiversiteit in Nederland gesteld is. En dat is helaas niet al te best. Maar ik hoop dat ik met deze verhalen de rijkdom van de Nederlandse natuur met de lezer kan delen en mijn enthousiasme weet over te brengen, zodat we samen kunnen zorgen voor een mooiere toekomst.

Otter

De otter is terug! (Maar we zijn er nog niet)

Jaren geleden was ik in Suriname, samen met mijn vader en broer. We liepen over een moerasachtig landje achter de schitterend gerestaureerde plantage Frederiksdorp. We slenterden door de brandende zon en hadden nesten van tropische vogels ontdekt in de bomen. Het was een prachtige, zwart-met-gele vogel die een heerlijk tropisch geluid maakt. De nesten hingen aan bomen en zagen eruit als een soort zakjes gemaakt van takjes.

Plotseling hoorden we achter ons iets of iemand uit het water komen. Verschrikt keken we om: het bleek een gigantische otter, zo groot als een mens! Druipend kwam hij uit een slootje, bekeek ons even, liep op een drafje verder en gleed aan de andere kant van het pad het tegenoverliggende water in. Vol ongeloof en met bonzende harten liet hij ons achter.

Waarschijnlijk ben ik een van de weinige Nederlanders die ooit een otter in het wild heeft gezien, en al helemaal een die ooit oog in oog heeft gestaan met de reuzenotter. Zelfs veel Nederlandse otterexperts die al tien jaar onderzoek doen naar dit schuwe dier, hebben nog nooit een otter mogen aanschouwen.

—

Op een mistige ochtend loop ik met Elze Polman (1987) van de Zoogdiervereniging op stevige wandelschoenen door het natte gras. We zijn bij een beek in Voorst, Gelderland. Bij een bruggetje laat ze zich stapvoets over het zand naar beneden glijden en kijkt er dan voorzichtig onder. ‘Ja, hier liggen allemaal poepjes,’ zegt ze, turend over een talud van beton. Met een tak schuift ze een gedroogd drolletje naar zich toe, legt het in haar handen en ruikt er geconcentreerd aan. ‘Deze is oud. De typische, leverachtige geur is er bijna af.’ De stukjes vallen uit elkaar als ze eraan zit, maar aan de visgraten kan Elze zien dat het wel degelijk om een zogenoemde ‘spraint’ (uitwerpsel) van een otter gaat.

Elze verzorgt bij de Zoogdiervereniging de coördinatie van het verspreidingsonderzoek naar otters. Zo’n honderd vrijwilligers in heel Nederland helpen om sporen te zoeken. Via dit netwerk kon Elze gemakkelijk achterhalen dat in dit gebied otters leven.

In 1988 werd de laatste otter in Nederland doodgereden op de A7 bij Langweer (Friesland). Vanaf dat moment werden er nooit meer sporen van de dieren gezien. Het was bioloog en otterspecialist Addy de Jongh (1956) die zich er hard voor maakte om de otter te herintroduceren. Hij reisde naar Letland en Wit-Rusland om daar eigenhandig de dieren op te halen. In 2002 werden zeven wilde otters uitgezet in de Weerribben-Wieden, waaronder ook twee afkomstig uit Tsjechië en twee uit Zweden. Als ik hem telefonisch interview, vertelt Addy me dat er al twee jaar later voor het eerst jongen waren. ‘Door DNA-testen uit de spraints wisten we dat zij het resultaat waren van een

Zweeds mannetje en een Wit-Russisch vrouwtje. Later zijn er nog otters bij geplaatst uit Oostenrijk en Tsjechië omdat bleek dat twee mannetjes nogal dominant waren in de voortplanting en dat leverde inteelt op.’

De otters verspreidden zich al snel richting Friesland, maar ook richting het zuiden. In 2014 doken tot ieders verbazing exemplaren op bij de Nieuwkoopse Plassen, waar inmiddels een populatie zit die de kraamkamer vormt voor de rest van Nederland. Flevoland zit inmiddels ‘bomvol’, in de provincie Utrecht komen ze ook steeds vaker binnenwandelen. Het aantal otters in ons land wordt geschat op 450 exemplaren. Reden voor het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit om de subsidiëring van de DNA-testen die tot nu toe van elke otterspraint werden afgenomen, stop te zetten.

Toch was het in 2021 niet voor niks het Jaar van de Otter. ‘We zijn er nog niet,’ zegt Elze. ‘Elk jaar sterven zo’n 150 otters in het verkeer. Dat is momenteel dus een derde van de populatie.’ Ook het inteeltgevaar blijft op de loer liggen. Elze vertelt dat de genetische variatie klein blijft. ‘Uit het laatste onderzoek van Wageningen Universiteit blijkt dat het oké is, maar als er iets gebeurt waardoor er een groep wegvalt, hebben we een probleem.’

Ook Addy de Jongh wil niet te vroeg juichen. ‘De otter is eind vorig jaar van de Rode Lijst met bedreigde diersoorten gehaald. Daar was ik niet heel blij mee, ik vind het persoonlijk te vroeg. Hierdoor dreigt de aandacht vanuit het beleid te verslappen, waardoor er misschien minder subsidie komt voor de aanleg van ottertunnels en de aanpassing van visfuisen. Terwijl dat nog broodnodig is.’

Met flinke stappen loopt Elze langs de oever. Sporen van otters zoekt ze niet zomaar ergens in het veld: het dier poept altijd op markante plekken om zijn territorium te markeren. ‘Als een otter langere afstanden aflegt, zwemt hij niet, maar loopt hij langs de oever,’ vertelt ze. ‘Een brug is een obstakel, maar ook een plek waar hij aan andere otters laat zien: hier zit ik.’ Tegelijkertijd is zo’n brug vaak een plek waar otters doodgereden worden. ‘Dat otters zulke lange afstanden over land afleggen – soms wel vijftwintig kilometer op een nacht, is ook de reden dat ze zo vaak slachtoffer worden in het verkeer. Want bij een weg zonder voorzieningen moeten er vaak eerst één, twee of meer otters doodgereden worden voordat er iets gebeurt.’ Een van de doelen van de otterwerkgroep van de Zoogdiervereniging is om te voorspellen welke knelpunten otters gaan tegenkomen bij het vergroten van hun verspreidingsgebied en om deze bij voorbaat te verhelpen.

Dat de otter eind jaren tachtig uitstierf, komt door een opeenstapeling van factoren. Addy de Jongh vertelt dat onder andere watervervuiling met giftige chemische stoffen, pesticiden en zware metalen het dier noodlottig werden. Eerst was de otter tijdens de Tweede Wereldoorlog al bijna uitgestorven door de jacht – vanwege zijn pels –, maar dat werd tijdens de bezetting voorkomen door een verbod. In de jaren zestig kwamen er andere problemen opzetten: er verdronken veel otters in fuiken en er vielen veel verkeersslachtoffers. Ook de versnippering van het landschap werd een probleem, er waren nog maar weinig verbindingen tussen de leefgebieden, waardoor mannetjes en vrouwtjes elkaar niet meer konden vinden. Inmiddels heeft de

Ecologische Hoofdstructuur (een netwerk van aaneengesloten natuur in Nederland) daar verandering in gebracht.

Elze knielt op de grond, trekt met haar hand wat gras opzij en haalt een aantal lege mosselschelpen tevoorschijn. 'Dit kan een otter gedaan hebben,' zegt ze, een schelp omhooghoudend. 'Maar de bruine rat doet dit bijvoorbeeld ook.' Het dieet van een otter bestaat overigens voor tachtig tot negentig procent uit vis. Even later wijst ze op een zogenoemde 'wissel', een dierenpaadje. Het gras op de oever ligt helemaal plat tot het water aan toe. 'Dit noemen wij een otterglijbaan.'

De otter is een schuw dier dat vooral 's nachts actief is. Zo kan het zijn het dat biologen die zich al tientallen jaren met otters bezighouden, er in Nederland nog nooit een in levenden lijve hebben gezien. Ook Elze zag alleen otters in het buitenland, aan de westkust van de Verenigde Staten. Ze wijst op hoge rietpluimen aan de overkant van de beek. 'Overdag liggen otters te rusten, vaak in het hol van een ander dier. Het zou zomaar kunnen dat er daar een zit, beschut tussen het riet.'

Samenleven met een otter

Otterexpert Addy de Jongh leefde als student samen met een otter, om het zwemgedrag van de soort te observeren. Dat kwam zo. Bioloog Hans Kruuk deed in dezelfde periode in Schotland onderzoek naar otters en had hulp nodig. In de tijd dat het al niet goed ging met de otter in

Nederland, wilde hij onder andere weten hoeveel energie het zwemmen bij otters kost. Biologen zijn benieuwd naar energiebudgetten van dieren en wat hun gedragingen in termen van energieverbruik kosten. Zwemmen bleek duur gedrag te zijn. Addy kwam naar Schotland om Hans te helpen en snorkelde en dook met de otters, maar het lukte niet goed om het onderwatergedrag te onderzoeken: ze waren te schuw. Op een gegeven moment stuitte hij in het Aviemore Wildlife Park op een jonge otter waarvan de moeder was doodgeschoten door een stroper. Ze was door de mensen van het park 'Penny' genoemd, naar haar vindplaats Pennyghael. Addy en Hans besloten haar mee te nemen ter observatie. Om haar tam te maken ging Addy zitten met vis in zijn borstzak, zodat ze over hem heen moest rennen om de vis daaruit te pakken. Langzaam brak het ijs en werden de twee steeds betere maatjes. Penny liep met Addy mee over het terrein van het instituut, ze zat vaak op zijn schouders met haar kop rustend op zijn hoofd, ze speelden en ze ging mee in de auto en lag dan op het dashboard. Uiteindelijk heeft Addy in een verlaten victoriaans privézwembad met haar gezwommen en met highspeedcamera's goed kunnen kijken hoe ze dat deed. Daarna was het tijd om te spelen, dat vond Penny het leukst. 'Dan klom ze op mij, pakte me bij mijn onderarm en moest ik haar als een stuk wasgoed het water in gooien. Dan was ze helemaal enthousiast.'

Zo help je zelf de otter

Hans Blom (1961) doet al jaren als vrijwilliger onderzoek naar otters. Vanaf 2013 verschenen er steeds vaker otters op nachtcamera's in zijn woonplaats Nieuwkoop. Het was onbekend waar ze precies vandaan kwamen. Hij vond het zo bijzonder dat de otter terug was nadat hij vijftien jaar eerder was uitgestorven in Nederland, dat hij zich heeft opgeworpen om onderzoek te doen. Hij zoekt naar spraints, en als hij die vindt, stopt hij ze in een potje met alcohol en stuurt ze op naar Wageningen Universiteit voor DNA-onderzoek. Zo wordt bekend wie de ouders, broers en zusjes van het bewuste dier zijn en wat het geslacht ervan is. De spraints zoekt hij op rustige plekken in de natuur. 'Als een jongetje dat gaat spoorzoeken voel ik me dan.'

Hans lobbyt bij de provincie om voor faunapassages te zorgen. 'Met een opgezette otter onder mijn arm ben ik in 2020 samen met de ecooloog van Natuurmonumenten bij de "natuur"-gedeputeerde van de provincie Zuid-Holland langs geweest om het verhaal over de otter te vertellen. Mijn vraag was: "Hoe kunnen we zorgen dat de otter in de Biesbosch terecht komt?" De knelpunten zitten vaak in de provinciale wegen. Ik ben dankbaar hoe serieus mijn verzoek is opgepakt. Er zijn twee faunapassages in de N228 aangelegd en drie passages geoptimaliseerd. Zo kunnen de otters die naar Reeuwijk zijn getrokken in de Krimpe-nerwaard belanden.'

Drie tips om de otter te helpen

- Spoor ottersporen op als vrijwilliger door je aan te melden bij de Zoogdiervereniging.
- Hang een wildcamera op en ontdek de eerste otter in jouw omgeving (wel altijd toestemming van de terreinbeheerder aanvragen).
- Als je een tuin hebt aan het water, zorg dan voor een flauwe oever zodat de otter uit het water kan klauteren.

Wandelen tussen de otters in Nederland

- In Natuurpark Lelystad heb je grote kans om otters te zien. Europese otters verblijven hier in een ruim otterverblijf achter glaswanden
- De Weerribben-Wieden
- De Nieuwkoopse Plassen
- De Alde Feanen

Zweifvlieg

Op zoek naar het piemelkrieltje en de bosglimmer

Als ik iemand vertel dat ik schrijf over zweefvliegen, word ik meestal raar aangekeken. De meeste mensen denken meteen aan dat lichtgewicht vliegtuigje. Nee, over *de* zweefvlieg, het diertje dus. Een paar jaar geleden raakte ik verzot op de beestjes, die vaak lang om je heen blijven zweven, om je dan vanaf een vaste plek eens goed te bekijken. Eerst van links, dan – *zoef* – van rechts en dan weer recht voor je neus. Met hun harige vachtje zien sommige er bijna net zo wollig uit als hommels en ze maken dezelfde, liefdevolle gevoelens in me los. Tijdens mijn interview met Sander Bot, die een veldgids over zweefvliegen maakte, hield hij het beestje vast aan zijn pootjes, zodat ik hem goed kon bekijken. Nog mooier werd het toen hij hem even later tussen zijn lippen stopte om ondertussen in de gids te kunnen bladeren.

‘De stadsreus’ is een soort die ik in Amsterdam steeds tegenkwam, een joekel van een zweefvlieg, zoals z’n naam al doet vermoeden. De eerste keer dat ik hem zag, had ik ’s ochtends toevallig in de nieuwsbrief van *Vroege Vogels* een plaatje van het dier zien langskomen en even later zag ik hem op een vlinderstruik in een geveltuintje in onze straat. Een prachtig beest, die stadsreus.

—

In rap tempo slaat bioloog Sander Bot (1980) een netje langs een Amerikaanse vogelkers. Hij graait met zijn hand in het net en haalt er een geel-met-zwart-gestreept insect uit. Tussen duim en wijsvinger houdt hij hem vast. Met zijn vleugels maakt het beestje een zoemend geluid. Het is de gele veenzweefvlieg, weet de kenner me te vertellen.

Sander werkte de afgelopen vijf jaar aan de *Veldgids Zweefvliegen*, het eerste serieuze naslagwerk voor zweefvliegen in Nederland. Hiervóór moesten liefhebbers het doen met een getypt boekwerkje van Aat Barendregt met veel tekst en hier en daar een zwarte pentekening. Samen met de Vlaamse zweefvliegenkenner Frank Van de Meutter (1977) maakte Sander een bijna vierhonderd pagina's tellend boek met foto's van alle 384 zweefvliegen die in Nederland en België voorkomen.

De Drentsche Aa, waar we op 'zweefvliegenjacht' zijn, is een van Sanders favoriete vanglocaties. Bijzondere exemplaren neemt hij mee naar huis om ze goed te kunnen determineren. Hij heeft er een vergunning voor, want officieel mag er niets – ook geen zweefvlieg – worden meegenomen uit een natuurgebied.

De foto's van de 384 zweefvliegen in het boek maakte Sander zelf, opgeprikte exemplaren uit zijn eigen collectie aangevuld met die van vrienden en van Naturalis. De zeldzaamste soorten werden per post opgestuurd door kenners uit Denemarken, Zweden en Oost-Rusland. Van elke afgebeelde zweefvlieg in het boek maakte hij zo'n zestig tot tachtig foto's, om steeds een ander deel van het lijfje scherp te krijgen.

Sander was een groot deel van zijn leven fanatiek voge-

laar. Als klein jochie wisten leeftijdsgenoten al dat ze bij hem moesten zijn als het om vogels ging. Hij kwam bij de jeugdbond JNM – Jongeren in de Natuur terecht, waar hij nog steeds het grootste deel van zijn vriendenkring aan te danken heeft. ‘Op een gegeven moment had ik alle vogels wel gezien. Tijdens een excursie wees iemand me op zweefvliegen. Om mezelf uit te dagen, begon ik me daarin te verdiepen. Dat is inmiddels veertien jaar geleden.’

Zweefvliegen zijn een aparte familie binnen de vliegen. De soorten lijken qua uiterlijk vaak sprekend op wespen, hommels of bijen: zo schrikken ze vijanden af. Maar zweefvliegen hebben – anders dan de genoemde insecten – geen angel. Ook hebben ze maar twee vleugels in plaats van vier. Ze hebben namen als ‘gevlekt roetneusje’, ‘tengere korsetzweefvlieg’, ‘spichtige spitsbek’, ‘bosglimmer’ of ‘bescheiden-piemelkrieltje’. (Die laatste naam gaven Sander en Frank zelf, omdat ze hem wilden opnemen in hun boek. Er bestond al een ‘piemelkrieltje’, waarop de soort veel lijkt. Beide ‘krieltjes’ hebben – zoals de naam al doet vermoeden – een opvallend groot geslachtsdeel.)

Het idee om een gedegen zweefvliegengids te maken, komt van Sander. ‘Dat was zeven jaar geleden. Het moest dé zweefvliegen-bijbel worden, de hoogste kwaliteit veldgids. Ik was zelf al begonnen, maar kon wel wat hulp gebruiken. Van verschillende mensen hoorde ik dat ik bij Frank moest zijn. Ik ben bij hem langsgegaan in België. We zijn van dezelfde leeftijd en konden het gelijk goed met elkaar vinden.’ Er volgde een intensieve samenwerking waarin duizenden mails over en weer gingen, soms wel honderd per dag – allemaal over zweefvliegen.

In de Drentsche Aa wijst Sander op een ‘ideale zweefvliegenlocatie’: in de luwte van een stukje bos, aan de rand van een uitgestrekt veld, bloeit uitbundig fluitenkruid. Het gonst er van de hommels, bijen, wespen, libellen en zweefvliegen. Tijdens het praten blijft hij vanuit zijn ooghoek gefocust op wat hij ziet vliegen. Plotseling zwiept hij zijn netje over de ruigte en haalt er geconcentreerd een zweefvlieg uit. Aan zijn pootjes pakt Sander hem vast – op die manier raakt het diertje niet beschadigd – en hij bekijkt hem met het loepje dat om zijn nek hangt. Het lijfje is zwart-geel getekend, het borststuk heeft donzige haartjes. ‘Een bosbijvlieg,’ weet hij. ‘Die heeft een donkere vlek in de vleugel en over het gele gezicht loopt een zwarte streep. Zo onderscheidt hij zich van de soorten waar hij op lijkt.’

Om dat aan te tonen, pakt hij de Veldgids uit zijn tas. De zweefvlieg stopt hij zolang tussen zijn lippen. ‘Dat doe ik wel vaker om mijn handen vrij te hebben,’ vertelt hij zodra hij de zweefvlieg heeft bevrijd.

De ‘zweefvliegenwereld’ is klein: nog geen twintig mensen in Nederland houden zich actief bezig met deze insecten. Sander en Frank hopen met hun gids meer mensen enthousiast te krijgen. ‘Er zijn zoveel duizenden vogelaars in Nederland. Veel daarvan willen op een gegeven moment iets anders, zij gaan zich dan vaak verdiepen in vlin-ders, nachtvlin-ders of libellen. Het zou leuk zijn als wat meer mensen zich gaan bezighouden met zweefvliegen.’

Ze merken daadwerkelijk een toename aan belangstelling sinds hun gids is verschenen. Ze worden naar eigen zeggen ‘platgemaild’ door mensen met bijzondere waar-

nemingen. Ook zagen de auteurs spontaan Facebook-groepjes ontstaan rondom de zweefvlieg en is het aantal zweefvliegenwaarnemingen op de website Waarneming.nl verdubbeld ten aanzien van vorig jaar. ‘Voorheen hadden mensen weinig houvast bij het determineren van soorten,’ verklaart Sander. ‘Zo’n gids helpt daarbij.’

Ook om een andere reden vinden Sander en Frank dat de zweefvlieg wel wat meer waardering verdient: zweefvliegen zorgen – net als bijen – voor bestuiving van planten. Dat de bijen alle eer krijgen, vinden ze oneerlijk. Net als bijen, hommels en vlinders doen de zweefvliegen het in Nederland en België over het algemeen niet goed. Toch kun je in bossen juist steeds meer soorten zweefvliegen tegenkomen. Dat zijn soorten waarvan de larven leven op (dood) hout. Zij profiteren van de bomen die in Nederlandse bossen ouder worden en het dode hout dat beheerders tegenwoordig vaak laten liggen. Maar andere soorten doen het slecht, waaronder opvallend veel soorten die van bladluizen leven. Net als andere insecten lijdt de zweefvlieg waarschijnlijk ook onder de schaalvergroting van de landbouw.

Sander heeft de bosfluweelzweefvlieg gevangen – die heeft een borststuk met fluweelachtige banen. ‘Een fraai dingetje,’ zegt hij. Vandaag zijn het geen soorten die hij de moeite van het meenemen waard vindt. Hij laat zijn vingers los. Het insect spreidt zijn vleugels uit, loopt rustig naar de vingertop en vliegt soepel weg.

Hoe maak je een zweefvlieg blij?

Zweefvliegen houden van schermbloemen: fluitenkruid, berenklaauw, zevenblad. Als je het hele seizoen schermbloemigen in je tuin hebt staan, kun je dagelijks van zweefvliegen genieten. Een vijver kan ook zweefvliegen aantrekken: daar kunnen ze uit drinken en sommige larven groeien op aan de randen van vijvers. Larven van bolenzweefvliegen en narcisvliegen zitten in plantbollen.

Mooie zweefvliegen-plekken

- Sint-Pietersberg en Elzetterbos in Zuid-Limburg (het heuvellandschap levert veel soorten op die niet elders in Nederland voorkomen)
- Weerribben-Wieden (lekker nat, goed voor veel soorten)
- Veluwezoom (net wat minder droog dan de rest van de Veluwe, met veel randen met bloemen en overgangen naar vochtiger gebieden)